

# Uvodne napomene

Dorđe Tomić

Berlin, 2024

**Nepunih 75 godina mnogi su imali tu privilegiju i zadovoljstvo da im se životni putevi ukrste sa putem Petra Tomića.<sup>1</sup>** Oni koju su ga poznavali, pamte ga kao blagog, mirnog i uvek prijatnog porodičnog čoveka koji je pomagao koliko je mogao, a uvek imao sluha za tuđe nevolje kao i prijateljsku reč utehe. Malo je, međutim, onih, sa kojima je delio svoja dublja razmišljanja, svoje ambicije, želje, očekivanja, ali i brige. Ta strana bila je uvek rezervisana samo za porodicu i najuže prijatelje. Generalno, Tomić je važio kao pouzdan – kolega, prijatelj, muž i otac. Ta pouzdanost bila je deo njegovog karaktera, a bila je vezana i za njegova dva osnovna životna stuba oslonca. Bili su to porodica i posao.

Petar Tomić bio je novinar. Kao jedan od poslednjih predstavnika starog jugoslovenskog novinarstva, tačno četiri decenije proveo je u ovom poslu. Pisao je na dva jezika, srpskohrvatskom i rumunskom, a radio na radiju, televiziji, u omladinskim, nedeljnim i dnevnim listovima te za novinsku agenciju Tanjug. Za novinarski rad dodeljeno mu je nekoliko uglednih nagrada i priznanja, između ostalih, »Zlatno pero« Društva novinara Vojvodine (2018) i nagrada Tanjuga »Saša Veselinović« za izveštavanje o rumunskoj revoluciji (1990). Istovremeno, kao član žirija »Dnevnikove« nagrade za novinarstvo, Tomić je slična priznanja godinama delio drugima. O profesionalnoj posvećenosti i kvalitetu rada svedoče verovatno još jasnije stotine tekstova objavljenih tokom više od četiri decenije. Po tom radu i uvek dobrim kolegijalnim odnosima sa svim saradnicima Tomića danas najviše pamte.

Ono što je manje poznato jeste njegov život »iza kulisa«, njegovo najbliže okruženje, ali i sam razvojni put koji ga je iz malog banatskog mesta odveo do dopisnika Tanjuga iz Rumunije koji je prvi javio o rušenju tadašnjeg režima i revoluciji u toj zemlji – vesti koje su preneli svi relevantni svetski mediji.

Mada je ceo svoj radni vek proveo pišući, Tomić konačno nije stigao ili nije želeo da piše o sebi. Kao i u svakodnevnom životu, radije je pažljivo slušao, posmatrao, razmišljao i tek onda, ako bi bio pozvan da to učini, u najkraćim crtama, poentirano, predstavio svoj stav o nečemu. Njegovu knjigu o svojim novinarskim doživljajima nismo dakle dočekali, ali je zato nastala ova knjiga – verujemo da bi mu i po sadržaju i po ljudima koji su u njenom sastavljanju učestvovali svakako bila po volji.

Prvobitna ideja za ovaj zbornik bila je da sakupi utiske i sećanja porodice, prijatelja i kolega i time ostavi pisani trag o Petru Tomiću, mužu, ocu i prijatelju. Kako se,

<sup>1</sup> Petar Tomić je rođen 7. avgusta 1949. godine u banatskom mestu Lokve, u opštini Alibunar. Preminuo je 9. maja 2024. godine u Novom Sadu.

međutim, brzo ispostavilo, pisani trag koji je Tomić kao novinar sam ostavio, bio je toliko zanimljiv, da je i ovaj zbornik usmerio ka jednom sasvim drugačijem delu. Ono što je počelo kratkim pregledom njegovih starih fotografija brzo je preraslo u sve temeljnije iščitavanje njegove privatne kolekcije sačuvanih tekstova te konačno u sistematsko istraživanje njegovog života i rada. U tome je svakako odlučujuću ulogu igrala akribičnost u prikupljanju i čuvanju svih važnih dokumenata kao i organizaciona preciznost Tomićeve supruge Nade koja ga je u svim životnim situacijama podržavala više od 45 godina, time iz prve ruke prateći i njegov profesionalni razvoj. Pored toga, srećna okolnost bio je i naučni »trening« Tomićevih sinova: znanja i dugogodišnja istraživačka praksa vezana za oblasti istoriografije, sociologije, političkih nauka i ekonomije omogućila su ne samo »zanatski« temeljan pristup pri sastavljanju zbornika i jasan plan u pogledu metoda i heuristike, već i jedno šire tumačenje života i rada Petra Tomića. Time ova zbirka biografsko-bibliografskih zapazanja prevazilazi inicijalni karakter porodičnog spomenara i može se posmatrati kao istorijska studija. I bez pretenzija na sveobuhvatnost, ova priča o Petru Tomiću istovremeno je prikaz razvoja jugoslovenskog novinarstva i zanimljiv prilog istoriji svakodnevnog života u ovom delu Evrope od druge polovine 20. do početka 21. veka.

Knjiga počinje tekstom o Tomiću kao akteru jugoslovenskog i novosadskog novinarstva. Kroz prikaz profesionalnog razvoja Petra Tomića kao novinara, Đorđe Tomić predstavlja ujedno i širi društveni, politički i ekonomski kontekst druge polovine 20. i prve dve decenije 21. veka. Istovremeno, duboke promene i istorijske prelome ovog vremena tumači delom i sam Petar Tomić. Upotrebom dužih citata u tekstu se svesno ističe »glas« Petra Tomića, čime se dobija ne samo uvid u glavne delove njegove biografije, već i u njegovu ličnu interpretaciju važnijih događaja tog vremena.

Priča o Petru Tomiću kao svedoku i učesniku društvenih promena u Jugoslaviji i Evropi od sredine 20. do početka 21. veka svakako bi bila nepotpuna bez odgovora na pitanja o tome kako je izgledao njegov svakodnevni život i o njegovom najužem okruženju: porodici. Koliko god da je bio posvećen novinarstvu kao profesiji, Petar je oduvek bio pre svega porodičan čovek. Koliko god da je dugo morao ostati na poslu, uveče bi se, često i u kasne sate, najradije odmah vraćao kući – druženje sa kolegama u klubovima ili kafanama nije ga posebno privlačilo. Koliko god voleo dobro društvo, svoj dom i svoj mir voleo je više od svega drugog. Odgovoran, pun ljubavi i razumevanja u odnosu prema ženi i porodici, ponekad i strog prema svojim sinovima, ali zato kasnije dirljivo pažljiv i pomalo detinjast u igri sa unucima, u »svoja četiri zida« bio je jednostavno – tata. Kako je taj svakodnevni život izgledao u različitim periodima, koje detalje, svakodnevnih anegdote i one interne šale i legende, svojstvene mnogim porodicama, pamtimo – samo su neka od pitanja koja se pominju u sećanjima njegove porodice i prijatelja u priložima druge celine ove knjige. Na osnovu tih sećanja dobijamo ne samo predstavu o tome ko je Petar Tomić bio kao muž, otac i porodičan čovek. Uvidom u tu svojevrsnu dinamiku porodičnih odnosa dobijamo zapravo i odgovor na pitanje šta je bilo ono što ga je tokom života motivisalo, pokretalo i tom životu davalo *smisao*. Ovo poglavlje otvara prilog Tomićeve supruge Nade Tomić, a njena sećanja na muža dopunjuju sećanja sinova Đorđa i Nikole na Tomića kao oca te sećanja najstarijeg unuka Teodora na dedu. Kratki prilozi Tomićeve školske drugarice Slavice Putnik i prijatelja i kolege Petra Ilića u vidu poslednjeg pozdrava starom drugu zaokružuju ovu celinu.

Treća celina posvećena je najvažnijim događajima u Tomićevoj novinarskoj karijeri. Jedan od njih je svakako revolucija u Rumuniji 1989. godine, iz koje je izveštavao kao dopisnik Tanjuga. Dešavanjima iz tog perioda bave se dva priloga. Prvi je intervju kolege Mihala Ramača iz januara 1990. godine, u kojem Tomić sa veoma kratke vremenske distance sam opisuje i objašnjava ovaj prelomni trenutak. Drugi je prilog kolege iz Tanjuga Vojislava Lalića o Tomiću kao jednom od malog broja stranih dopisnika Tanjuga koji su prvi u svetu izvestili o važnim međunarodnim događajima. Nešto šireg fokusa je tekst Janoša Kokeša, dopisnika čehoslovačke novinske agencije ČTK iz Bukurešta u istom periodu, koji čine njegova sećanja na Tomića kao kolegu, prvog suseda i dugogodišnjeg prijatelja. Konačno, da bi se upotpunila slika o celokupnom njegovom novinarskom razvoju, i u ovom poglavlju Petar Tomić sam dolazi do reči. Jedan od dva njegova teksta, koji su uključeni u ovu celinu, do sada nije objavljen, a govori o iskušenjima ratnih izveštaca i njegovim iskustvima sa ratišta u Hrvatskoj početkom devedesetih godina 20. veka. Drugi tekst, objavljen 2009. godine u novosadskom *Dnevniku*, ilustruje Tomićev rad kao urednika spoljnopolitičke rubrike i svojevrnog hroničara međunarodnih kriza s početka 20. veka.

Četvrto poglavlje knjige posvećeno je pisanom tragu koji je Petar Tomić ostavio i obuhvata komentarisanu bibliografiju njegovih radova, jedinstvenu ne samo po tematskoj i žanrovskoj raznovrsnosti popisanih naslova. Već i samo upuštanje u akciju prikupljanja celokupnog pisanog dela jednog novinara predstavlja naime praktično nedostižnu misiju. Sastavljanje sveobuhvatne bibliografije jednog svestranog novinara kalibra Petra Tomića, koji je prešao put od radija i televizije, preko omladinske štampe i nedeljnih listova do agencijskog novinarstva i konačno uredničkog posla, bio je više nego zahtevan zadatak koji je preuzeo Đorđe Tomić.

Osim navedenog vredi pomenuti i fotografije objavljene u ovoj knjizi. One čine jednu dodatnu celinu koja prevazilazi puke ilustracije pisanog teksta. Već njihovom selekcijom, one knjizi dodaju jednu posebnu kolekciju priča zabeleženih okom foto-objektiva u najrazličitijim situacijama. Za izbor i pripremu fotografske dokumentacije pobrinuli su se Tomićeva supruga Nada i njegov najstariji unuk Teodor Tomić.

Petar Tomić preminuo je 2024. godine, nekoliko meseci pre svog 75. rođendana. Za porodicu i najuže prijatelje to je bilo svakako prerano. Razmišljajući o tome koga sve uključiti u rad na ovoj knjizi, brzo je, međutim, postalo jasno da je Petar Tomić na neki način nadživio svoje vreme. Tanjug, agencija u kojoj je proveo više od petnaest godina, ugašen je 2015. godine, a samo ime ove nekada vodeće i svetski renomirane kuće danas postoji samo kao svojevrstan fantom u medijskom svetu, izazivajući tek neku vrstu sete kod onih koji još znaju šta je stajalo iza te skraćenice. Novosadski »Dnevnik« gde je radio do penzionisanja 2012. godine, ubrzo nakon toga prodat je i postoji samo kao bleđa senka svoje slavne prošlosti jednog od vodećih jugoslovenskih listova. Zapravo, čak se i ideja da knjigu objavi »Dnevnik« kao izdavač pokazala kao naivna: formalni naslednik nekadašnje »Slobodne Vojvodine« odavno ne poseduje sopstvenu izdavačku delatnost. Još pre samog Tomića nestale su dakle i organizacije odnosno institucije u kojima je proveo najveći deo svog radnog veka. Sveta, u koji je kročio kao mlad novinar, odavno nema. Vrednosti koje

je taj svet generisao i koje su ga obeležile takođe su se promenile. Sudeći po Tomićevim kritičkim tekstovima – ne nabolje.

Ostaje nam dakle da se zahvalimo pre svega onima koji su učestvovali u radu na ovoj knjizi – porodici, prijateljima i starim kolegama za priloge. Veliku zahvalnost zaslužuju takođe Dušan Reljić i Krunoslav Stojaković za dragocene komentare pri pisanju knjige i njihove recenzije. Konačno, posebnu zahvalnost dugujemo Rašku Radoviću, već više od četvrt veka prijatelju porodice, za objavljivanje knjige u izdanju AGV-a.

Petar Tomić je za života mnogim ljudima bio važan oslonac. Kao suprug i otac bio je glava »četverca« porodice Tomić. Kao kolega, saradnik, a kasnije i šef bio je uvek pouzdan, stabilan i pun razumevanja – osoba od poverenja na koju se moglo računati kad je najteže. Nikada nije tražio zahvalnost, a davao je i ostavio mnogo. Ova knjiga je pokušaj da mu se za sve to odužimo i sačuvamo uspomenu na njega.